

Vooruitzichten op middellange termijn voor de Belgische arbeidsmarkt

Federaal Planbureau. 2007. *Economische vooruitzichten 2007-2012*. Brussel.

Dit artikel vat de belangrijkste krachtlijnen samen van de verwachte evolutie op middellange termijn van de Belgische arbeidsmarkt uit de 'economische vooruitzichten 2007-2012' van mei 2007 van het Federaal Planbureau. De publicatie bevat zoals gebruikelijk vooruitzichten op het vlak van loonvorming, arbeidsaanbod, werkgelegenheid en werkloosheid.¹

Macro-economische omgeving

De economische groei in de eurozone versnelde in 2006 tot 2,8%, onder impuls van zowel de binnenlandse vraag als de uitvoer. De uitvoer profiteerde van de sterke groei van de wereldeconomie. Ook in 2007 blijft die laatste nog op een hoog peil, voornamelijk dankzij de aanhoudend sterke groei in Azië. Nochtans werd er in deze vooruitzichten van uitgegaan dat de bbp-groei in de eurozone dit jaar iets aan kracht zou inboeten en nog 2,3% zou bedragen, bij een verdere verstrakking van het monetaire beleid door de Europese Centrale Bank (ECB). Voor de periode vanaf 2008 gingen we uit van een macro-economisch scenario voor de eurozone dat gekenmerkt wordt door stabiele oliepijzen in reële termen, een ongewijzigde wisselkoers van de euro tegenover de dollar en een oplopende lange rente (tot 4,5% in 2012), bij een economische groei die verder terugvalt tot gemiddeld 2%. Die groei ligt iets hoger dan de potentiële groei van de zone, maar blijft beduidend lager dan in de Verenigde Staten (gemiddeld 2,7%).

Ook de Belgische economie groeide fors in 2006 (met 3%), een groei die gedragen werd door alle

bestedingscomponenten. Vooral de particuliere consumptie was erg dynamisch vorig jaar, dankzij de sterke toename van de koopkracht, die op haar beurt ondersteund werd door de aantrekkende werkgelegenheid en de eindfase van de belastinghervorming. In het kielzog van een sterk aantrekkende Europese en wereldeconomie, versnelde ook de groei van de Belgische uitvoer tot 3,7% (tegenover 2,8% in 2005). Desalniettemin bleef België verder inboeten aan marktaandeel, een verlies dat ook op middellange termijn bestendig zou worden.

Voor 2007 raamden we op het moment waarop de vooruitzichten werden afgesloten de Belgische groei op 2,3%, identiek aan de verwachtingen voor de eurozone. Ook in 2008 zou de Belgische economie nagenoeg in dat tempo blijven groeien; de snellere groei van de overheidsconsumptie en -investeringen zou dan immers de minder sterke groei van de particuliere consumptie en de bedrijfsinvesteringen compenseren. In een context waarin de spaarquote van de particulieren licht herneemt, zou de Belgische bbp-groei dan enigszins aan kracht verliezen vanaf 2009 en afzakken tot gemiddeld 2,1%, nog licht boven de potentiële groei (gemiddeld 1,9%), die zelf onder druk komt te staan van de minder sterke toename van de bevoelingsbevolking.

Lonen, productiviteit en werkgelegenheid

De binnenlandse werkgelegenheid zou volgens onze vooruitzichten tijdens dit en de volgende vijf jaar samen met 226 000 personen toenemen. In de overheidsadministratie en het onderwijs komen er, in scherp contrast met de voorbije zes jaar, slechts 9 000 arbeidsplaatsen bij. Het gros van de jobcreatie gebeurt dus in de sector van de ondernemingen.

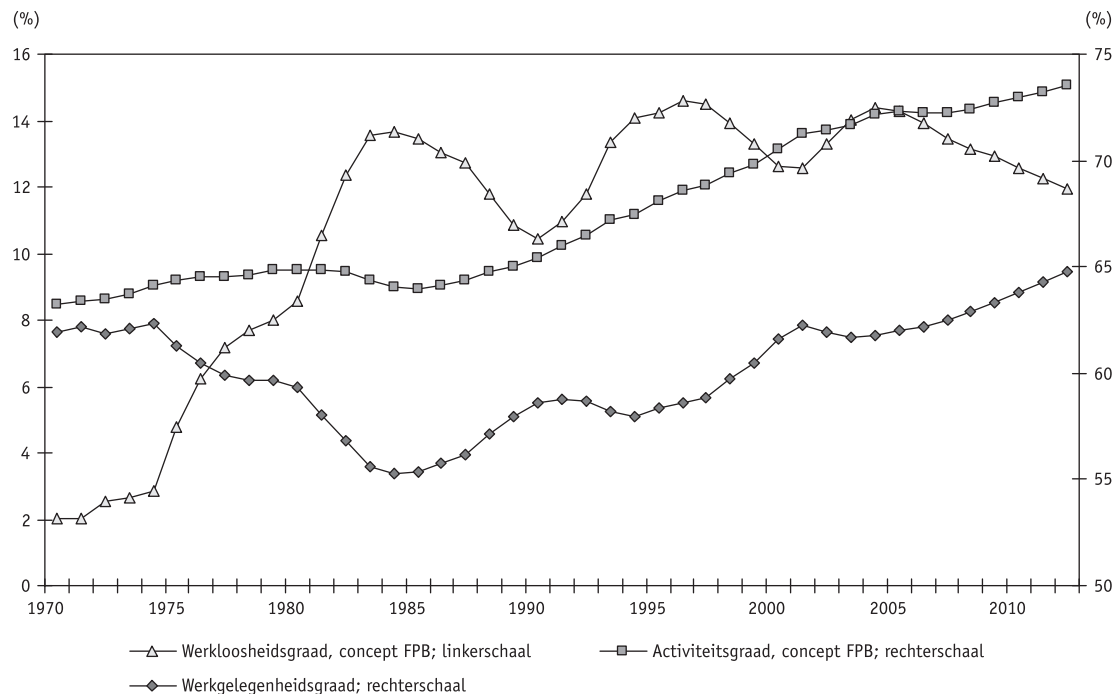
Die kan in de eerste plaats bogen op een relatief sterke economische groei. De groei van de activiteit in de sector der ondernemingen bedroeg 3,2% in 2006, valt terug tot 2,5% dit jaar en bedraagt nog 2,1% op het einde van de projectieperiode (2011-2012). Ondanks die geleidelijke terugval, groeit de activiteit daarmee gemiddeld genomen beduidend sterker (2,3% per jaar) dan tijdens de afgelopen zes jaar (1,8% per jaar).

In de tweede plaats blijven de productiviteitswinsten per uur beperkt tot 1,4% per jaar. Die groei kan in historisch perspectief nog altijd als laag bestempeld worden, maar ligt toch iets hoger dan tijdens de voorbije zes jaar (1,3% per jaar), ondanks het feit dat de productiviteitsgroei in 2007 nog gedrukt wordt omdat de werkgelegenheidscreatie met enige vertraging reageert op de forse toename van de activiteit van vorig jaar. Aan de tendentieuze daling van de productiviteitsgroei van de jongste decennia lijkt dus een einde te zijn gekomen.

Het oplopen van de productiviteitsgroei (van 1,4% in 2008 naar 1,5% in 2012) gebeurt in een context van versnellende reële loonstijgingen. Gemiddeld nemen de loonkosten per uur in de sector der ondernemingen toe met 3,1% per jaar, meer dus dan tijdens de afgelopen zes jaar (2,8% gemiddeld), ondanks een vergelijkbare loonindexering. Volgens het loonscenario in deze vooruitzichten wordt tijdens de periode 2007-2008 de indicatieve loon-

Figuur 1.

Evolutie activiteits-, werkgelegenheids- en werkloosheidsgraad

Bronnen: INR-FOD, WASO-RSZ-RSZPPO-RSVZ-RVA-FPB

norm uit het jongste interprofessioneel akkoord (gecumuleerde stijging van de loonkosten per uur met 5%) gerespecteerd. Vervolgens stijgen de loonkosten conform de verwachte evolutie in de buurlanden, waarvoor een geleidelijk oplopend profiel verwacht wordt. Vandaar ook een geleidelijke versnelling van de stijging van de Belgische uurlonen.

Vanaf 2009 erodeert trouwens ook de bijdrage van de parafiscale en loonsubsidiemaatregelen tot de beheersing van de loonkosten. De parafiscale last op de brutolonen daalt nog licht tot en met 2008, maar die daling wordt nadien meer dan tenietgedaan door de sluipende verhoging van de werkgeversbijdragevoeten in de marktsector die het gevolg is van het forfaitair-degressief karakter van de bijdrageverminderingen. Over de gehele periode gemeten wordt de toename van de parafiscale druk weliswaar ruimschoots gecompenseerd door een nog sterkere toename van de loonsubsidievoet, als gevolg van de uitbreiding van de overuren-, nacht- en ploegenarbeidmaatregel, het groter gebruik van dienstencheques en de invoering van een algemene loonsubsidie. Ook die toename van de loonsubsidievoet vindt echter uitsluitend plaats in het begin van de periode.

Conjuncturele schommelingen niet te na gesproken, daalt de gemiddelde arbeidsduur tegen een ritme van 0,1% à 0,2% sinds het begin van de jaren negentig, een tendens die ook tijdens de volgende zes jaar zou bevestigd worden (gemiddelde afname van iets meer dan 0,1%). Per hoofd groeit de productiviteit dus nog iets trager (met 1,3% per jaar) dan per uur, zodat de werkgelegenheid in de sector der ondernemingen groeit met afgerond 1% per jaar, een gecumuleerde toename van 218 000 arbeidsplaatsen over de periode 2007-2012. De banencreatie in de bouwnijverheid versnelt (15 000 banen extra) en het jobverlies in de verwerkende nijverheid vertraagt (41 000 banen minder), maar de motor achter de toename van de werkgelegenheid blijven de verhandelbare diensten (256 000 banen extra).

Die sterke aanwas van het aantal arbeidsplaatsen belet niet dat de werkgelegenheids groei in de sector der ondernemingen vermindert aan sterkte in de tijd (van 1,1% groei in 2008 naar 0,8% in 2012). Zoals reeds vermeld zwakt immers niet alleen de groei van de activiteit in de sector der on-

dernemingen licht af, maar loopt bovendien ook de productiviteitsgroei – pari passu met de loonkostengroei – op in de tweede helft van de projectieperiode. De groei van de bevolking op arbeidsleeftijd vertraagt echter nog meer, zodat de toename van de werkgelegenheidsgraad² versnelt naarmate de periode vordert (zie figuur 1). De werkgelegenheidsgraad bedroeg nog 62,2% in 2006 en stijgt naar 64,8% in 2012.

Demografie en arbeidsaanbod

Tijdens de laatste zes jaar nam de totale Belgische bevolking toe met 271 000 personen. Die toename ligt 86 000 personen hoger dan hetgeen verwacht werd in de 'Bevolkingsvooruitzichten 2000-2050' uit 2001. Dat komt vooral door de sterker dan verwachte inkomende migratie (72 000 personen méér dan voorzien) en in mindere mate ook door de hoger dan verwachte geboortecijfers. De sterkere immigratie verjongde tijdens die jaren bovendien de bevolking in vergelijking met de eerdere prognoses. Uit de volgende Belgische bevolkingsvooruitzichten – gepland voor begin 2008 en momenteel in de analysefase – zal moeten blijken of en in hoeverre het hier gaat om kortetermijnbewegingen van voorbijgaande aard dan wel om structurele wijzigingen die geacht worden ook op langere termijn te blijven spelen.³

Steeds volgens de hypothesen uit de 'Bevolkingsvooruitzichten 2000-2050' – die tot nader order ons referentiepunt blijven – zou op middellange termijn de groei van de bevolking op arbeidsleeftijd (15 tot 64 jaar) sterk in kracht afnemen. De gecumuleerde toename tijdens de periode 2007-2012 zou nog slechts 73 000 personen bedragen, beduidend minder dan de stijging met 204 000 personen uit de voorbije zes jaar. Binnen de bevolking op arbeidsleeftijd neemt bovendien het gewicht van de oudere leeftijdsklassen sterk toe, waardoor de demografische bijdrage aan de ontwikkeling van het arbeidsaanbod in werkelijkheid negatief is gedurende de gehele periode.

Dat desondanks de beroepsbevolking⁴ nog stijgt met 147 000 personen moet volledig toegeschreven worden aan de stijgende activiteitsgraden in welbepaalde bevolkingssegmenten, voornamelijk bij vrouwen vanaf 35 jaar, maar ook bij mannen in de

oudere leeftijdsklassen. Zowel de pensioenhervorming als de maatregelen uit het generatiepact ondersteunen het arbeidsaanbod bij de vijftigplussers. Zo ramen wij de positieve impuls aan het arbeidsaanbod vanwege de nieuwe brugpensioenregeling uit het pact op 8 600 personen. Zonder generatiepact zou het aantal bruggepensioneerden op middellange termijn gestegen zijn met 7 600 personen, voornamelijk ten gevolge van de hogere instroombasis die de veroudering van de loontrekkende werkgelegenheid met zich meebrengt; mét verrekening van de maatregelen uit het pact zou het aantal bruggepensioneerden daarentegen met 1 000 personen dalen op middellange termijn.

Toch is de toename van de beroepsbevolking (gemiddeld 0,5% per jaar) duidelijk minder uitgesproken dan in het recente verleden. Tijdens het begin van de periode schommelt de jaarlijkse toename nog rond de 30 000 personen (0,6% groei per jaar), maar vanaf 2010 vertraagt die groei aanzienlijk, zodat in 2012 het jaarlijkse groeiritme uiteindelijk nog slechts half zo hoog ligt (toename met 16 000 personen). De globale activiteitsgraad⁵ stijgt daarmee van 72,2% naar 73,6% gedurende de volgende zes jaar (zie figuur 1).

Werkloosheid

De werkloosheid⁶ valt aanzienlijk terug op middellange termijn (met 80 000 personen) en de werkloosheidsgraad (volgens concept FPB) daalt van 13,9% in 2006 naar 12% in 2012 (zie figuur 1). Die terugval gebeurt vanaf 2008 tegen een vrij egaal tempo omdat zowel de werkgelegenheids groei als de groei van de beroepsbevolking aan dynamiek verliezen in de loop van de projectieperiode.

Het arbeidsmarktscenario in deze vooruitzichten (behoorlijke groei van de werkgelegenheid bij een al bij al beperkte mate van looninflatie) impliceert een beduidende daling van de structurele werkloosheidsgraad volgens het concept van het FPB. Nochtans zorgen twee factoren voor opwaartse druk op de structurele component van de werkloosheidsgraad. Ten eerste moet rekening gehouden worden met de veroudering van de beroepsbevolking. Het aandeel vijftigplussers in de FPB-werkloosheid bedroeg nog 30,3% in 2006, maar zou – mede onder impuls van de pensioenhervor-

ming – stijgen naar 37,9% in 2012. Een vergelijking met de EAK-werkloosheidsgraden⁷ leert dat net in die leeftijdsklasse actief zoekgedrag en onmiddellijke beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt het laagst zijn bij administratief werklozen. Ten tweede stijgt op middellange termijn de beroepsbevolking om demografische redenen minder sterk in Vlaanderen (0,4% per jaar tegen 0,5% per jaar gemiddeld voor België), terwijl net in Vlaanderen de FPB-werkloosheidsgraad reeds het laagst is (9,4% in 2006 tegenover 13,9% gemiddeld).

Die opwaartse druk op de structurele component van de werkloosheidsgraad zou dan meer dan gecounterd moeten worden door de impact van de reeds doorgevoerde hervormingen op het vlak van een actievere opvolging en begeleiding van werklozen en op het vlak van de ontmoediging van de vervroegde uittreding via het werkloosheidssysteem. Het risico dat op middellange termijn de lonen sterker zouden oplopen dan in het in deze vooruitzichten gehanteerde – en onafhankelijk van de binnenlandse context bepaalde – loonscenario is met andere woorden moeilijk evalueerbaar. Dat is des te meer het geval omdat ons arbeidsmarktscenario ook nog eens geconditioneerd wordt door bevolkingsvooruitzichten die, in het licht van de recente observaties, minimalistisch ingeschat zijn, zoals hierboven reeds vermeld. Hun eventuele herziening zou een sterkere verwachte groei van het arbeidsaanbod met zich meebrengen en – ceteris paribus – het risico op sterker oplopende loonspanningen verminderen.

*Koen Hendrickx
Federaal Planbureau*

Noten

1. De publicatie kan besteld of afgedrukt worden via de website van het Federaal Planbureau: <http://www.plan.be>.
2. Gemeten als de verhouding tussen het totale aantal werkende Belgen (15 jaar en meer) en de bevolking op arbeidsleeftijd (15 tot 64 jaar).
3. De recente demografische ontwikkeling is slechts een van de thema's waarop in onze publicatie dit jaar dieper wordt ingegaan. Daarnaast worden nog twee andere 'special topics' behandeld. Enerzijds wordt de werking van de

- loonnorm nader bekeken. Anderzijds wordt een impactanalyse gemaakt van bijkomende leeftijdsspecifieke werkgeversbijdrageverminderingen en loonsubsidies. Die laatste oefening kon gebruik maken van een nieuwe segmentering naar leeftijd van het arbeidsmarktblok in het HERMES-model. Voor meer details verwijzen we naar hoofdstuk 5 uit de publicatie.
4. Concept FPB, inclusief 'oudere werklozen'.
  5. Gemeten als de verhouding tussen de totale beroepsbevolking (15 jaar en meer) en de bevolking op arbeidsleeftijd (15 tot 64 jaar).
  6. Concept FPB: administratieve definitie, inclusief 'oudere werklozen'.
  7. Zoals gemeten in de enquêtes naar de arbeidskrachten (EAK) van de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI).

Bibliografie

Nationaal Instituut voor de Statistiek & Federaal Planbureau. 2001. *Bevolkingsvooruitzichten 2000-2050 per arrondissement*. Brussel.